

Nihánj me 'o yanj cartá qui'yaj sí cu'naj Pabló ca'néé so' rihaan sí cu'naj Timoteo a

1 'Unj nihánj me sí cu'naj Pabló sí uun apóstol sí nata' se-nana Jesucristó rihaan yuvií a. Yo' me suun ca'ne' Diose do', Jesucristó do', rihanj, ne Diose me sí tinanii man ní' rihaan sayuun, ne guun ya rá ní' se vaa cavii sa' ní' qui'yaj Jesucristó adonj.

²Yáá 'unj yanj cartá nihánj ca'nej 'unj rihaan so' sij cu'naj Timoteo a. Dan me se tihaán 'unj se-nana Diose rihaan so', ne cuchumán rá so' nana yo', ne che'é dan ase vaa 'o ta'níj ro', danj vaa yá so' rihanj ei.

Me rá 'unj qui'yaj Rej ní' Diose qui'yaj Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' qui'yaj ndo'o se luj che'é so', ne gaa 'ee rá roj so' mán so', ne gaa xej nimán so', qui'yaj roj so', raj a.

**Nana nihánj taj xna'anj che'é
nij sí tucu'yón tucuáán ne a**

³Dan me se aj ne'én so' se vaa gaa ataa ca'anj 'unj estadó Macedonia, ne cataj xna'anj 'unj rihaan so' se vaa cané so' chuman! Efeso á. Dan me se me rá 'unj cataj xna'anj so' rihaan ta'aj nij sí man Efeso se vaa se tucu'yón nij so' tucuáán ne rihaan

nij tinúú ní' mei. ⁴Dan me se cataj so' rihaan nij tinúú ní', ne a se cuta' xrej nij so' cuentó yo' ma'. 'O se cuentó man gaa naá do', cuentó che'é daj vaa daj a xii nij so' man gaa naá do', me yo' ei. 'O se a'mii unu' uxrá yuvií che'é nana yo', tzaj ne ne racuíj nana yo' man ní' canoco' ní' man Diose ma'. 'O se me rá Diose gaa nucuaj rá ní' man ma'an Diose ei. ⁵'O se che'é suun a'né' 'unj rihaan so' me se a'né' 'unj suun yo' rihaan so' che'é rej gaa 'ee rá ní' tuvi' ní' ndaa nimán ya ya ní' ndaa vaa cuchumán ya rá ní' ni'yaj ní' man Jesucristó ei. ⁶Dan me se vaa ta'aj nij yuvií, ne ta'aa nij so' yo'ó chrej a'mii nij so', ne dan me se ri' rma'an tiempÓ, 'yaj nij so', a'mii nij so' che'é yo'ó tucuáán ei. ⁷'O se me rá nij so' guun nij so' maestró tucu'yón se-tucu'anj Moisés, tzaj ne na'vee ran' nij so' a ma'. A ma'an nij so' ne ne'en nana tucu'yón nij so' a mei.

**Nana nihánj taj xna'anj se vaa
inanj che'é nij sí 'yaj cacun'
vaa se-tucu'anj Moisés a**

⁸Ne'en ní' se vaa sa' vaa se-tucu'anj Moisés, ne cataj Diose

rihaan Moisés daj qui'yaj nij yuvii israelitá canoco' nij so' man Diose, tzaj ne xcaj ní' cuentá me che'é me ca'mii Diose danj á. ⁹Ne'en ní' se vaa xa' yuvii nica nimán, tzaj ne taj tucuaán achiin man yuvii nica nimán canoco' nij so' Diose ma'. ¹⁰O se ma'an Diose uun chij nimán nij so' daj gaa qui'yaj nij so' nanj á. Maan se che'é nij yuvii 'yaj cacun' do', yuvii na'vej rá canoco' Diose do', yuvii a'mii nana nij che'é Diose do', yuvii ticavi' rej do', yuvii ticavi' nii do', ¹⁰sí 'yaj cacun' ga yo'ó chana do', chii chana do', sí otoj ga chii chana do', yuvii tu'vej man tuvi' do', yuvii a'mii nana ne do', yuvii na'vej rá cunō nana ya do', me cuchruj Diose se-tucuanj Moisés adonj. ¹¹Inanj danj a'mii se-nana Diose nana sa' che'é se-tucuanj Moisés, ne 'unj me sí cune' Diose nata' nana yo' rihaan yuvii se vaa ve'é uxrá yáan Diose, ne guun chij so' nu' cavii nu' ca'anj ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cunuu 'ee ndo'o rá Jesucristó man sí cu'naj Pabló, ne 'ee ndo'o rá Jesucristó man cunudanj ní' sij nocō' man so' uún a

¹²Nagó' 'unj graciá rihaan Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' che'é se guun nucuáa' 'unj qui'yaj suun 'unj, qui'yaj so' a. Dan me se nucuaj rá so' mán 'unj, ne cune' so' mán 'unj qui'yaj suun 'unj rihaan so' adonj. ¹³Asino yaan me se nij uxrá ca'mii 'unj che'é Jesucristó, ne qui'yaj ndo'o 'unj sayuun man so', ne ca'mii xtá' 'unj ni'yaj 'unj man so', tzaj ne quene'en Jesucristó se vaa che'é se ne quene'en yá 'unj daj vaa so' ro', che'é dan ne cuchuman

rá 'unj ni'yaj 'unj man so' a. Tzaj ne cunuu 'ee rá Jesucristó manj, ne ne qui'yaj so' sayuun manj ma'.

¹⁴Tananj sa' uxrá qui'yaj uun Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' manj, se vaa cuchumán rá 'unj ni'yaj 'unj man so', ne cunuu 'ee raj tuvij, qui'yaj so' adonj. ¹⁵Dan me se ya uxrá vaa nana nihánj, ne taran' ní' nō xcúun cunō nana nihánj se vaa me rá Jesucristó tinanii so' man nij yuvii rihaan chrej chi'ii uun chij nimán nij so', ne na'vej rá so' quiran' nij so' sayuun ma'. Che'é dan ca'na' so' rihaan chumii nihánj ei. Dan me se nocōo doj cacun' qui'yáa' 'unj rihaan cacun' qui'yaj taran' yo'ó nij yuvii, ¹⁶tzaj ne cunuu 'ee rá Jesucristó ni'yaj so' manj, che'é se guun rá Jesucristó se vaa xcaj yo'ó nij sí cuchuman rá ni'yaj man so' cuentá se vaa canoco' nij so' man Jesucristó, ne x'nee cacun' xráa' nij so', ne ca'vee cayáan nij so' ga so' nu' cavii nu' ca'anj ei. ¹⁷Nu' cavii nu' ca'anj cataj ní' se vaa sa' uxrá vaa Diose, ne so' me sí guun chij nu' cavii nu' ca'anj, ne daj chihaa mij se cavi' so' ma'. Ne ruvi' so' ni'yaj yuvii ma'. Taj vaj 'ó Diose ma'. Orún' so' me Diose ya adonj. Veé danj gaa ya ei.

¹⁸⁻¹⁹Timoteo. Ase vaa ta'níi ya ma'anj vaa yá so' ei. Dan me se a'ne' yá 'unj suun rihaan so' yo'ó ca'mii cunu' sa' yá so' che'é chrej sa' ya nihánj ei. Daj chihaa mij se ca'ne' rá so' ma'. Tzaj ne yo'ó gaa nica nimán so', ne yo'ó gaa nucuaj rá so' cuchuman rá so', gaa ne quisij ya ndaa vaa ya ca'mii nij sí naruvi' Diose rihaan che'é so' ei. Dan me se vaa ta'aj nij sí quirí' rá,

ne ne cuchuman ya rá nij so' ma'.
 20 Dan me se vij tuvi' nij so' me roj
 sí cu'naj Himeneo ga Alejandro síf
 ca'mii nij che'é Diose a. Dan me
 se nago' yá 'unj man roj so' ra'a
 Satanás, gaa ne ri' rá roj so', gaa
 ne xcaj roj so' cuentá, ne yuún che'e
 me se se ca'mii nij roj so' che'é
 Diose ma'.

**Nana nihánj taj xna'anj se
 vaa cachinj ni'yaj ní' rihaan
 Diose che'é cunudanj yuvii a**

2 Nihánj me se asino yaan a'ne'
 'unj suun rihaan nij soj se vaa
 cachinj ni'yaj soj rihaan Diose che'é
 cunudanj yuvii, ne nago' soj graciá
 rihaan Diose che'é cunudanj nij
 yuvii, 2 ne cachinj ni'yaj soj che'é
 cunudanj nij síf nicaj suun, gaa ne
 gaa dínj cayáan ní' rihaan chumii
 nihánj, ne ve'é qui'yaj ní', canoco'
 ní' man Diose á. 3 Sa' uxrá vaa sese
 danj qui'yaj ní' ni'yaj Diose, ne aj
 ne'en soj se vaa Diose me síf 'yaj
 avii sa' ní' ei. 4 Me rá Diose racuj
 Diose man cunudanj yuvii, che'é
 rej cavii sa' cunudanj yuvii, ne me
 rá Diose nari' cunudanj yuvii nana
 ya ei.

5 O se oruun Diose, ne oruun 'o
 snó'o cataj xna'anj rihaan ní' daj
 vaa Diose, ne so' me síf racuj man
 yuvii cunu sa' yuvii rihaan Diose,
 ne yo'o snó'o cu'naj Jesucristó me
 síf qui'yaj danj ei. 6 Ne Jesucristó
 me se ca'ne' rá so' cavi' so' che'é
 cunudanj yuvii, ne naniij nij yuvii
 rihaan sayuun a. Dan me se
 cachrón Diose güii cavi' Jesucristó,
 ne güii dan cavi' Jesucristó, ne
 tihaan Jesucristó se vaa me uxrá
 rá Diose cavii sa' cunudanj yuvii a.

7 Ne cune' Diose mán 'unj guún
 'unj apóstol nata' rihaan yuvii se
 vaa me rá Diose cavii sa' nij yuvii,
 tzaj ne ne tucu'yón 'unj man nij
 yuvii israelitá ma'. Maan se inanj
 nij yuvii yanij tucu'yón 'unj daj
 qui'yaj nij so', se vaa cuchuman rá
 nij so' ni'yaj nij so' man Diose, ne
 cunó nij so' nana ya ca'mii Diose,
 taj 'unj rihaan nij so' adonj. Xa'
 nana nihánj, tzaj ne nana ya uxrá
 me nana nihánj, ne ne a'mii ne
 'unj ma'.

8 Dan me se gaa nuu chre' soj sij
 amán rá ni'yaj man Jesucristó, ne
 me rá 'unj cachinj ni'yaj nij snó'o
 rihaan Diose, ne naxcaj ra'a nij so'
 rej xta' cachinj ni'yaj nij so' rihaan
 Diose, ne yo'o guun rá nij so' se vaa
 ve'é canoco' nij so' man Diose, ne se
 ca'maan rá nij so' do', se canó tuvi'
 nij so' do', se ca'mii cunu' nij so' do',
 'o se sa' inanj cachinj ni'yaj nij so'
 nanj adonj.

**Nana nihánj taj xna'anj daj
 qui'yaj chana cuchumán rá
 ni'yaj man Jesucristó a**

9 Ne xa' chana, tzaj ne se guun
 rá chana cunuú chana yatzij sa'
 ndo'o vaa ma'. Maan se ve'é qui'yaj
 chana caráan chana nee man chana,
 gaa ne cataj nii se vaa chana sa'
 me no' ei. Tzaj ne se caxrij chana
 que'ee quitzi' yuvé raaj chana do', se
 toco' chana que'ee caquíí xréé chana
 do', se ca'neé chana ticuu gaán
 chihá no' do' ma'. 10 Tzaj ne qui'yaj
 suun chana racuj chana man yuvii,
 ne quene'en nii se vaa ya vaa nana
 a'mii chana yo', se vaa noco' no'
 man Diose adonj. 11 Ve'é cunó chana
 gaa tucu'yón nii nana sa' man no' á.

¹²Se ca'vee tucu'yón chana man snó'o ma'. Se guun guun chij chana rihaan snó'o ma'. Maan se dínj gaa tu'va chana adonj.

¹³Dan me se gaa guun che'e chumii, ne asino qui'yaj Diose man snó'o cu'naj Adán, gaa ne qui'yaj Diose man chana cu'naj Eva adonj.

¹⁴Ne tiha' yu'unj sí chree man sí cu'naj Adán ma'. Tzaj ne chana tiha' yu'unj so', ne qui'yaj no' cacun' rihaan Diose, qui'yaj sí chree adonj. Che'é dan se guun chij chana rihaan snó'o ma'. ¹⁵Tzaj ne cavii sa' nij chana che'é se cunuu se uun nij chana se vaa cuchruj chana ne'ej adonj. Danj gaa cavii sa' chana, sese cuchuman rá chana ni'yaj chana man Diose do', sese cunuu lee rá chana tuvi' chana do', sese cunoo chana se-nana Diose do', sese tumé chana man ma'an chana daj qui'yaj no' do' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii noco' man Diose a

3 Ya vaa nana nihánj ei. Sese me rá yo'o so' guun so' sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii noco' man Diose, ne sa' vaa suun me rá so' cata so' ei. ²⁻³Che'é dan inan'j snó'o ne a'mii chree nii che'é guun sí chij nicaj yu'unj man nij yuvii noco' man Diose á. Orún' nica so' nicaj so', ne sí chij vaa rá guun so', ne sí a'mii nica inan'j guun so', ne sí aráj cochroj do', sí aráj x'naa do', sí 'yaj se luj rihaan taran' yuvii do', sí yo'o a'née nimán racuúj man yuvii do', sí aran' rá caran' yuvii tucua do', sí ne'en tijaan sa' man yuvii do', sí ne aran' rá gaa xno

do', sí ne aran' rá cunú' ga yuvii do', sí se guun rá gaa que'ee uxrá si'yaj do', guun so' ei. ⁴Maan se yan gaa so' me se inan'j sí tumé sa' uxrá tucua guun chij do', yan ve'é uxrá cunoo ta'níi so' rihaan so' do', se tucuaá nij xnii rihaan so' do' adonj. ⁵O se sese ne ne'en so' guun chij so' rihaan tucua so', ne asa' ca'vee cutumé so' man cunudanj nij yuvii noco' man Diose ga. ⁶Sese sí noco' naca se-tucuanj Diose me yo'o so', ne se gaa nanj ca'mii so' ne quiran' so' sayuun ga sí chree se vaa cacaa so', qui'yaj Diose ei. ⁷Tananj uún, ne chij gaa rá so' ga nij yuvii ne noco' man Jesucristó, gaa ne xcáj nij so' cuentá se vaa ya chij a'mii sí nicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó, gaa ya rá nij so' a. ¹⁰O se danj qui'yaj sí me rá quinicaj yu'unj man nij sí noco' man Jesucristó, gaa ne se gaa nanj tiha' yu'unj sí chree man so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj gaa nij snó'o do', nij chana do', guun diácono a

⁸Ne veé danj gaa guee nij sí guun diácono uún, ne sí ni'yanj guun nij so' á. Se ca'mii nij so' nana tiha' yu'unj mei. Se gaa niha' rá nij so' co'o ndo'o nij so' na vinó mei. Se tiha' yu'unj nij so' man yuvii ca'nee uun nij so' sa'anj mei. ⁹Canoco' raan nij so' nana tucu'yón Diose man ní' á. Se guun vij rá nij so' ma'. ¹⁰O se asino xcáj nii cuentá ni'yaj nii man nij so' sese taj cacun' tumé nij so', gaa ne ca'vee guun nij so' diácono ei. ¹¹Veé danj gaa guee nij chana me rá guun diácona, ne chij gaa rá nij no' do', chij ca'mii nij no'

rihaan nij yuviij do', se gaa ne nij no' do', se guun xno nij no' do', yo'lo ve'é qui'yaj nij no' daj a rasuun do' ei. ¹²Xa' nij sí guun diácono, tzaj ne orún' nica nij so' nicaj nij so' do', sa' cutumé nij so' man ta'níi nij so' do', sa' cutumé nij so' man nu' nij tucua nij so' do' ei. ¹³Ne sese sa' 'yaj nij so' nu' suun vaa rihaan nij so', ne sí sa' me nij so', cataj nij yuviij noco' man Diose, ne se cuchu'vi' nij so' cataj xna'anj nij so' daj qui'yaj ní' canoco' ní' man Jesucristó ma'.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní' a

¹⁴Dan me se cachrón 'unj nana nihánj rihaan yanj nihánj, ne ca'nej 'unj rihaan so' á. Tzaj ne me ndo'o rá 'unj cuchí' 'unj rihaan so' rque doj güii ei. ¹⁵Tzaj ne asa' ne cuchí' ra'yanj 'unj, ne taj se 'yaj mei. Aj ne'én so' daj qui'yaj soj sij noco' man Diose gaa yáan soj ga tinúú soj ei. 'Q se tucua Diose me ma'an cunudanj soj sij noco' man Diose sí vaa i'na' ya ei. Che'é ma'an soj me se acaj yuviij cuentá se vaa ya vaa se-nana Diose ne ma'an soj me sí nicaj nana ya ei. ¹⁶Ne'en cunudanj ní' sij amán rá ni'yaj man Jesucristó se vaa sa' uxrá vaa nana cataj xna'anj Diose rihaan ní' nana canoco' ní', ne nihánj me nana yo' a: "Ca'na' Jesucristó a. Curuvi' so' ni'yaj yuviij a. Guun so' yuviij a. Ve'é ndo'o qui'yaj so', cataj Nimán Diose, ne quene'en rihaan nij se-mozó Diose daj qui'yaj so' a. Dan me se nata' nii che'é so' rihaan nij yuviij yanj yuviij ne

noco' se-nana Diose, ne cuchumán rá ta'aj nij so' quene'en nij so' man so' a. Ne quinan' so' xta', qui'yaj Diose, ne ve'é ndo'o yáan so' rej xta' cuano adonj". Dan me nana noco' ní' a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa cuno ta'aj yuviij se-nana nij sí ne, gaa ne quirí'ij nij yuviij se-tucuanj Diose a

4 Tzaj ne taj xna'anj Nimán Diose se vaa vaa güii, ne quirí'ij ta'aj yuviij se-tucuanj Diose, ne canoco' nij so' yo'lo tucuaán, ne cuno nij so' nana tiha' yu'unj nana tucu'yón nij nana chree adonj. ²Dan me se cuchuman rá nij so' nana ca'mii sí taj a'mii sa' tu'va rma'an ei. Ne sí ne ndo'o me nij so' ei. Ne xa' nij sí ne yo', tzaj ne a'mii rma'an nij so', ne nimán nij so' me se nda' rá se vaa táa yaan cavi' i'na' ro', vaa táa yaan chi'ii nimán nij so' a. ³Ne tucu'yón nij sí ne rihaan yuviij se vaa se ca'vee xcaj yuviij chana, ne cacun' me yo', taj nij so' a. Ne tucu'yón nij so' se vaa se ca'vee cha yuviij náa guun rasuun uún a. Tzaj ne 'o se nu' nij rasuun man rihaan yo'óo me se rasuun chá nago' graciá rihaan Diose me yo', rá Diose, don araa so' rasuun yo' rihaan yo'óo che'é nij sí mán raá nana ya ei. ⁴Dan me se nu' rasuun qui'yaj Diose me se sa', ne ne nó xcúun ní' nachri' ní' ni'yaj ní' man se vaa qui'yaj Diose che'é ní' ma'. Maan se nicaj ní' man yo', ne nago' ní' graciá rihaan Diose che'é rasuun yo' cha ní' ei. ⁵Ne'en ní' daj taj se-nana Diose, ne che'é dan ne'en ní' se vaa sese cachinj ni'yaj ní' asino yaan rihaan Diose, ne Diose me sí naqui'yaj sa' yo' cha ní' ei.

**Nana nihánj taj xna'anj se vaa
ve'é qui'yaj suun Timoteo suun
ca'ne' Diose rihaan so' a**

⁶Sese tucu'yón so' nana nihánj rihaan yo'ó nij tinúú ní' síí noco' man Jesucristó, ne síí ve'é 'yaj suun rihaan Jesucristó mé so', ne síí ve'é nari' nu' nana noco' ní' mé so' chuguanj. 'O se tucu'yón nii nana sa' yo' rihaan so', ne cuchumán rá so', ne canocó' so' nana yo', ne che'é dan guun nucuáá so' tucu'yón so' nana yo' rihaan tinúú ní' a. ⁷Se cunó so' cuentó nata' yuvii cuentó ne ya a'mii che'é Diose ma'. 'O se nana snúú rma'an me nana yo' nanj á. Tzaj ne tucu'yón so' daj qui'yáá so', ne ve'é doj canocó' so' se-tucuanj Diose á. ⁸Nda' se vaa yu'vee nó suun 'yaj suun nee man ní', tzaj ne vaa doj yu'vee nó nimán ní', canoco' nimán ní' man Diose ei. Che'é suun 'yaj suun nimán ní' me se cavii sa' ní' gaa yáán ní' rihaan chumii nihánj, ne ne'en ní' se vaa cavii sa' ní' cayáán ní' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj ei. ⁹Ya vaa nana yo', ne vaa che'é cunó ní' man yo' chuguanj. ¹⁰Dan me se nucuaj rá ní' man Diose síí vaa i'na' se vaa cavii sa' ní' qui'yaj Diose, ne che'é dan 'yaj suun uxrá ní', ne ne chu'vi ní' ca'mii yuvii nana nij che'é ní' a mei. Orún' Diose ca'vee cavii sa' cunudanj yuvii ei. Ne ya cavii sa' cunudanj nij yuvii amán rá ni'yaj man Diose adonj. ¹¹Tucu'yón so' nana yo' rihaan yuvii, ne ca'ne' so' suun rihaan nij yuvii se vaa canoco' nij yuvii nana yo' á.

¹²'O se xnií mé so', ne ataa cachij so', tzaj ne taj se 'yaj yo' mei. Se

guun cataj yuvii se vaa taj se uún so' mei. Maan se ve'é qui'yáá so' nu' tucuáán noco' ní', se vaa ve'é ca'mii so' do', ve'é qui'yáá so' do', gaa ee rá so' man tinúú so' do', gaa nucuaj rá so' man Diose do', cutumé so' mán so' se qui'yáá so' cacun' do', gaa ne xcaxij nij síí noco' man Diose cuentá daj 'yáá so', ne danj qui'yaj nij so' uún adonj. ¹³Asa' guun raan 'o xco' le'ej nii cuchij, ne nayaá so' se-nana Diose cunó nij so', tucu'yón sa' so' man nij so', ne inanj danj gaa suun qui'yaj suun so' ndaa güii cuchí' 'unj rihaan so' ei. ¹⁴Se quini'yón so' suun sa' ca'ne' Diose rihaan so' mei. 'O se che'é suun sa' yo' me tihaan Diose 'o nana che'é so' rihaan nij síí chij nicaj yu'unj man nij yuvii noco' man Diose, ne cuta' nij so' ra'a nij so' raá so' ei. ¹⁵Dan me se yo'o ca'nej so' raá so' man nij rasuun yo', gaa ne quene'en cunudanj nij yuvii se vaa vaj nari' so' qui'yaj suun so' se-suun Diose, ni'yaj nij yuvii ei. ¹⁶Xcaxij so' cuentá se vaa 'yáá so' do', se vaa tucu'yón so' do' á. Canocó' so' nu' nana nihánj, gaa ne cavii sa' ma'an so' cavii sa' nij yuvii uno nana a'mii so' cavii sa', qui'yáá so' a.

**Nana nihánj taj xna'anj daj ca'mii ní'
rihaan 'o 'o yuvii noco' man Diose a**

5 Se caxrij yuvaa so' man nij chii nga ma'. Maan se ve'é ca'mii so' rihaan nij so' nago' so' chrej sa' man nij so' á. Daj se a'mii so' rihaan rée so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij chii nga á. Ase a'mii so' rihaan tinúú so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij síí tachruu uún a. ²Ase a'mii so' rihaan níí so' ro', danj

ca'mii so' rihaan nij vichij uún a. Ase a'mii so' rihaan ra'vij so' ro', danj ca'mii so' rihaan nij chana tachruu á. Se ca'mii so' a doj nana chi'ij ga nij no' ma'.

**Nana nihánj taj xna'anj che'é
nij chana cavi' nica a**

³Caraa cochróo so' rihaan nij chana cavi' nica á. Go' so' rasuun achiin man nij no', sese nuvi' tuvi' chana racuáj man chana a. ⁴Tzaj ne sese vaa ta'níi chana do', ta'nij si'no chana do', ne taj ya'anj nij so' man chana yo' á. Danj qui'yaj nij so', gaa ne quinari' nij so' suun ca'ne' Diose rihaan nij so' se vaa taj ya'anj nij so' man tuvi' nij so' á. ¹⁰Q se danj gaa ya, gaa ne cunuú rá nij so' se vaa asij xnii me nij so', ne taj ya'anj nii nij so' do', xcua'anj nij so' do', man ma'an nij so', ne ase vaa qui'yaj nii nij so' do', ase vaa qui'yaj xcua'anj nij so' do', man nij so' ro', danj qui'yaj ma'an nij so' man nii nij so' do', man xcua'anj nij so' do' ei. Yo' me, gaa ne guun niha' rá Diose ni'yaj Diose man nij so' a. ⁵Sese ya chana nique me yo'q no', ne gaa nucuaj rá no' ni'yaj no' Diose á. Se-suun no' guun suun achíin ni'yaj rihaan Diose nuvii nigan' a. ⁶Tzaj ne sese me inanj rá no' guun niha' rá no' rihaan chumii nihánj, ne nda' se vaa i'na' nee man no', tzaj ne nimán no' me se aj cavi' a. ⁷Nago' so' nana nihánj rihaan nij síi amán rá ni'yaj man Diose, ne se cuta' yuvii a doj cacun' xraá nij so' mei. ⁸Sese vaa yuvii na'vej rá taj ya'anj man tuvi' yuvii do', man nij tucua yuvii do', ne nuveé yuvii noco' se-tucuañj ní' sij noco' man Diose me nij so' ma'. Nij

doj 'yaj yuvii yo' rihaan nij yuvii ne amán rá ni'yaj man Diose adonj.

⁹Inanj se-chuvii nij chana vaj va'nuj chihaa yo' taj doj cachron so' rihaan yanj no se-chuvii nij chana cavi' nica á. Ne inanj se-chuvii chana nicaj raan man orún' nica cachron so' uún á. ¹⁰Ne quene'en cunudanj nii man nij no' se vaa ve'é 'yaj suun nij no' che'é tuvi' nij no' do', se vaa ve'é tucuachij nij no' ta'níi nij no' do', se vaa rqué nij no' chraa chá yuvii ca'na' rej man gan' do', se vaa na'nu' nij no' tacóo nij yuvii noco' man Diose do', se vaa racuáj nij no' man nij síi quiran' sayuun do', ne nij no' me ca'vee cachron so' se-chuvii rihaan yanj no se-chuvii nij chana cavi' nica a.

¹¹Tzaj ne se cachron so' se-chuvii chana ta'aj rihaan yanj ma'. ¹⁰Q se vaa güii guun niha' rá nij chana ta'aj yo' canoco' nij no' yo'ó chii, ne quiril'ij nij no' suun ata' nij no' che'é Jesucristó nanj adonj. ¹²Sese danj qui'yaj nij chana ta'aj, gaa ne cutumé nij no' cacun' che'é se tanáj nij no' suun 'yaj suun che'é Jesucristó a. ¹³Tananj uún, ne ne yáan xej nij no' ve', ne chéé rma'an nij no' daj a ve', ne uun rmii nij no', ne achén uun tiempÓ, 'yaj nij no', ne nanó nij no' cuentó ne uún, ne tiguáj nij no' se-cuento nij no' rihaan se-cuento nij yo'ó yuvii, ne a'mii nij no' náá guun rasuun ne nó xcúún nij no' ca'mii nij no' a. ¹⁴Maan che'é dan me rá 'unj xcaj nij chana ta'aj yo' yo'ó chii, ne cuchruj nij no' ne'ej, ne cutumé nij no' ve' tucua' nij no', ne danj gaa, gaa ne se ca'vee ca'mii nij síi taj ri'yunj man ní' nana chi'ij che'é ní' adonj. ¹⁵Q

se vaa ta'aj nij chana cavi' nica, ne aj quiri'ij ta'aj nij no' tucuáan noco' ní', ne canoco' nij no' man síi cu'naj Satanás nanj adonj. ¹⁶Tzaj ne sese vaa chana noco' man Diose, ne sese vaa tuvi' nij no' chana cavi' nica 'nij sca'núj nij no', ne raçu'ij chana noco' man Diose man tuvi' no' chana cavi' nica á. Gaa ne se cachiin taj ya'anj cunudanj nij síi noco' man Diose man chana cavi' nica yo' a. Maan se taj ya'anj nij so' man nij chana quináj uun inanj ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj ní' man nij síi uun chij nicaj yu'unj man nij yuvi' noco' man Diose a

¹⁷Vij ya nuu che'e soj go' soj tu'vee nij síi uun chij nicaj yu'unj man nij síi noco' man Diose ei. Danj qui'yaj soj, ne caraa cochroj soj rihaan nij so' sese ya sij 'yaj suun uxrá a'mii natáj se-nana Diose me nij so' do', sese ya tucu'yón nij so' nana rihaan yuvi' do' ei. ¹⁸Danj Diose taj, ne: “Se num'ij so' tacúun scúj gaa 'yaj suun scúj utun' scúj 'núu trigó cunu sa' 'núu trigó ma'”, taj yo' a. Ne taj uún yo': “Nacaj mozó sa'anj tu'vee so' sese 'yaj suun so' á”. Danj taj danj Diose a. Ne che'é dan xcaj ní' cuentá se vaa no xcúun ní' naru'vee ní' rihaan nij síi 'yaj suun tucu'yón man ní' á. ¹⁹Sese cuta' nii cacun' xráá 'o síi uun chij nicaj yu'unj man nij síi noco' man Diose, ne se cuchumán rá so' ma'. Tzaj ne sese vaa vij va'núj síi quene'en se vaa tumé so' cacun', ne cunó so' nana ca'mii nij so' á. ²⁰Sese vaa 'o síi uun chij qui'yaj ndo'o cacun', ne ca'ne' so' cacun' che'é so' quene'en cunudanj yo'ó nij

síi uun chij, gaa ne cuchu'vi' nij so' qui'yaj ma'an nij so' cacun' uún a.

²¹Nihánj me suun ca'ne' 'unj rihaan so' ni'yaj Diose do', ni'yaj Jesucristó do', ni'yaj nij se-mozó Diose narii Diose man do' a. Dan me se ca'ne' so' cacun' che'é yuvi', ne 'o cuyaan qui'yáá so' ga 'o 'o nij so' a. Taj se 'yaj sese sij sa' doj me yo'o so' rihaan so' ma'. Maan se ca'ne' yá so' cacun' me ma'an cacun' tumé 'o 'o nij so' a. ²²Se gaa ra'yanj rá so' cuta' ra'á so' raá me ma'an 'o so' che'é yan guun so' síi cata suun che'é Diose mei. 'O se sese sij tumé cacun' me so', ne taj che'é raçu'ij so' man so' guun chij so' ma'. Danj inanj qui'yáá so', gaa ne se gaa nanj cutumé so' se-cacun' so' a. Dan me se yo'o inanj se ca'vee catuu a yo'ó se chi'ii mei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa co'o síi cu'naj Timoteo doj tzin' na vinó a

²³Che'é se ran' ndo'o so', ne ve'ee rqué so', ne se co'o so' inanj na uun ma'. Maan se co'o so' doj tzin' na vinó a.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa vaa güii, ne ya quene'en ní' me yuvi' tumé cacun' do', me yuvi' qui'yaj suun sa' do' a

²⁴Vaa yuvi' tumé cacun', ne nda' se ataa quiran' nij so' sayuun, tzaj ne aj ne'en cunudanj yuvi' man rihaan chumi' se vaa tumé nij so' cacun' ei. Tzaj ne ino vaa yo'ó ta'aj nij yuvi' tumé cacun' uún ei. Nda' se ne ne'en nii se vaa cacun' qui'yaj nij so', tzaj ne vaa güii quiran' nij so' sayuun che'é cacun' tumé nij so', ne quene'en nii man nij so', ne

xcaj nii cuentá se vaa ya tumé nij so' cacun' adonj. ²⁵Veé danj vaa uún nij suun sa' 'yaj suun yo'ó ta'aj nij yuvii, ne canó yuvii ni'yaj man nij suun sa' adonj. Tzaj ne sese vaa suun sa' ne ruvi' do', ne acaj yuvii cuentá do', ne taj se 'yaj mei. Maan se vaa güii, ne xcaj cunudanj yuvii man rihaan chumii cuentá se vaa sa' qui'yaj suun nij so' ei.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é qui'yaj suun mozó rihaan se-ru'vee mozó a

6 Ne nij mozó me se ve'é caraa cochroj nij mozó rihaan se-ru'vee nij so' a. 'O se yo' me qui'yaj nij so', gaa ne se gaa nanj ca'mii chi'ii yuvii che'é Diose do', che'é nana tucu'yón ní' do' a. ²Ne sese sí' noco' man Diose me ru'vee, ne se guun cataj mozó: "Tinúú 'unj me se-ru'vee 'unj, ne taj che'é qui'yaj suun nucuáá 'unj rihaan so' ma'". Se guun ca'mii mozó danj ma'. Maan se ve'é qui'yaj suun so' rihaan se-ru'vee so', ne gaa 'ee rá so' se-ru'vee so' á. 'O se ne'en mozó se vaa sij noco' man Diose me se-ru'vee mozó, ne guun niha' rá mozó se vaa cavi sa' 'o tinúú so' che'é suun 'yaj suun so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán ro', nij 'yaj nij so', ne inanj me rá nij so' qui'yaj canaán nij so' sa'anj a

Nana nihánj me chrej nucuaj nago' so' man nij yuvii a. ³Ino vaa ta'aj nij sí' tucu'yón yo'ó tucuáán, ne ino vaa nana a'mii nij so' ga nana ya ca'mii Jesucristó sij 'nija ra'a man ní' adonj. Nuveé se-tucuanj Diose

me tucuáán tucu'yón nij so' ma'. ⁴Sí' sa' uxrá me nij so', rá nij so', tzaj ne sí' tuchrii me nij so', ne ne'en uxrá nij so' a ma'. Niha' uxrá rá nij so' ca'mii cunu' nij so' che'é nana a'mii nij so', ne che'é dan uun xcoj ruvaa rá nij so' ni'yaj nij so' tuvi' so', ne unu' ndo'o nij so', ne a'mii nacoo nij so' che'é Diose, ne nij 'yaj nij so', uta' nij so' cacun' rmi' xráa tuvi' nij so' adonj. ⁵Sí' ni'yón me nij so', ne na'vee xcaj nij so' cuentá a ma'. Nana ya na'vee cunó nij so' mei. Maan se sese ve'é canoco' nij so' man Diose, ne qui'yaj canaán ndo'o nij so' sa'anj, rá nij so' adonj.

⁶Dan me se ya uxrá danj vaa, ne sij quirí' uxrá ya se sa' me ní', tzaj ne yo'o gaa xej nimán ní' canoco' ní' Diose, gaa ne ca'vee guun ní' sí' ru'vee rej xta' ei. ⁷Dan me se xcaj ní' cuentá, ne gaa ca'ngaa ní' rihaan chumii nihánj, ne taj se nicaj ní' ca'na' ní' ma'. Ne taj rasuun nicaj ní' ca'anj ní' asa' cavi ní' uún mei. ⁸Che'é dan me sese vaa se chá ní' do', sese vaa yatzíj taj xráa ní' do', ne taj che'é guun rá ní' nicaj ní' doj rasuun ma'. ⁹Tzaj ne xa' nij yuvii me rá guun ru'vee me se achiin que'ee rasuun man nij so', rá nij so', ne ne uun nucuaj nij so' canoco' nij so' man Diose a mei. Ne ndaa uun rá nij so' qui'yaj nij so' cacun' che'é rej qui'yaj canaán nij so' rasuun gaa rihaan nij so', ne dan me se ran' ndo'o nij so' sayuun, ne síj, gaa ne yuun che'e quirí' nij so' nanj ei. ¹⁰Maan che'é se uun ndo'o rá yuvii ni'yaj yuvii sa'anj ro', che'é dan 'na' daj a sayuun ei. Man yuvii aran' rá sa'anj, ne che'é dan quirí'íj

nij so' se-tucuañj Diose tucuaán canoco' nij so' asij rque doj, gaa ne quiran' ndo'o nij so' sayuun, ne quinanó ndo'o rá nij so' adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa ve'é cunō ní' nu' se-nana Diose a

¹¹Tzaj ne so' sij noco' man Diose me se se guun rá so' qui'yaj canaán so' noco sa'anj ma'. Tananj gaa niha' rá so' qui'yáá so' se vaa me rá Diose qui'yáá so' á. Gaa nucuaj rá so' man Diose, ne cunu 'ee doj rá so' tuví' so', ne caraa x'naa so', ne se caxrij yuvaa so' man tuví' so' ma'. Ve'é inanj qui'yáá so' che'é nij so' á. ¹²Qui'yaj suun uxrá so' suun sa' sa' ca'ne' Diose rihaan ní' sij noco' man so', gaa ne cayáán so' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj a. Che'é dan cune' Diose mán so' qui'yaj suun so', ne cataj yá so' se vaa ya qui'yaj suun so' che'é Diose gaa canocó' so' man so' ei. Dan me se danj ca'mii so' cuno que'ee tinúú ní', ne se ca'ne' rá so' ca'anj yanij so' rihaan chrej sa' rque Diose mei.

¹³Ne'én so' se vaa Diose me sí qui'yaj vaa i'na' ní', ne ne'én so' daj qui'yaj sí cu'naj Jesucristó gaa canicun' so' rihaan sí nicaj suun sí cu'naj Poncio Pilato, se vaa nata' ya so' che'é suun cata so' a. Ne cunō Diose cunō Jesucristó cunō chrej narqué 'unj nihánj mán so' á. ¹⁴Dan me se cunó so' se-nana Diose, ne qui'yáá so' cunudanj yo' á. Se qui'yáá so' cacun' ma'. Danj qui'yáá so' ndaa güii ca'na' uún Jesucristó sij 'nij ra'a man ní' rihaan chumii nihánj á. ¹⁵Q se Diose me sí qui'yaj ca'na' so' güii cachrón ma'an Diose, ne xa' Diose,

tzaj ne sa' uxrá vaa so', ne orún' so' uun nucuaj guun chij rihaan chumii nihánj, ne uun chij so' rihaan cunudanj nij sí nicaj suun vaa rihaan chumii nihánj adonj. ¹⁶Orún' so' me sí uun nucuaj qui'yaj gaa i'na' ní' nu' cavii nu' ca'anj, ne yanj so' rej aco' ya'an chuguun rej na'vee quinichrun' yuvii ei. A 'ó yuvii ne quene'en man so', ne daj chihaa mij se ca'vee quene'en yuvii man so' ma'. Che'é dan caraa cochroj ní' rihaan so', ne so' me sí nucuaj ndo'o nu' cavii nu' ca'anj adonj. Veé danj gaa ya ei.

Nana nihánj taj xna'anj daj qui'yaj nij ru'vee a

¹⁷Nago' so' chrej nucuaj man nij sí ru'vee yanj rihaan chumii nihánj cuano se vaa se guun cataj nij so' se vaa sij sa' uxrá me nij so' che'é se vaa sa'anj rihaan nij so' mei. Se gaa nucuaj rá nij so' man si'yaj nij so' mei. 'Q se sese quiran' nij so' sayuun, ne se racufj si'yaj nij so' man nij so' ma'. Che'é dan yo'o gaa nucuaj rá nij ru'vee man Diose, ne Diose me sí rque cunudanj se sa' rihaan ní', che'é rej guun niha' rá ní' qui'yaj rasuun yo' a. ¹⁸Maan se cataj xna'anj so' rihaan nij sí ru'vee se vaa suun sa' qui'yaj suun nij so', che'é rej guun ru'vee nij so' rihaan Diose, ne ve'é rque nij so' rasuun achiin man tinúú nij so' sí nique á. ¹⁹Danj qui'yaj nij ru'vee che'é rej cataj Diose vaa güii se vaa ya cuno ru'vee yo' rihaan Diose, gaa ne cayáán ru'vee yo' ga Diose nu' cavii nu' ca'anj, ne doj a gaa i'na' nij sí cayáán ga Diose rihaan nij sí man rihaan chumii nihánj cuano adonj.

Nana nihánj taj xna'anj se vaa
se cuno ní' yo'ó nana ma'

²⁰Yo'ó tumé sɔ' se-suun Diose
suun ca'ne' Diose rihaan sɔ', tinuj.
Se cuno sɔ' yo'ó nana cuu tucu'yón
nii, nana a'mii yuvii uun ma'.
Nuveé se-nana Diose me yo' a ma'.

'O se avii ndo'o raaj nij síí noco' yo'ó
nana, rá nij so', tzaj ne ne ne'en
uxrá nij so' a ma'. ²¹Vaa yuvii noco'
yo'ó nana yo', tzaj ne veé danj
aj tanáj nij so' se-tucuanj Diose
nanj adonj.

Me rá 'unj qui'yaj ndo'o Diose se
luj che'é taran' soj adonj.